

جزوه بدیع و بیان (آرایه هاک ادبی) دکتر بدیع

خدا

نام درس: آرایه های ادبی

مدرس: علیرضا بدیع

همراه با تست نامه

جزوه بدیع و بیان (آرایه هاگ ادبی) دکتر بدیع

آرایه: بن مضارع (آرا) + ه = اسم ابزار

آرایه: ابزاری برای آراستن کلام

آرایه همان صنایع بدیعی ست که به دو دسته لفظی و معنوی تقسیم می شوند.

صنایع بدیع لفظی: واج آرای، واژه آرای، جناس، سجع، ترصیع، موازنه

صنایع بدیع معنوی: حسن تعلیل، ایهام، استعاره، تشخیص، اسلوب معادله و ...

حدود ۲۰ آرایه در آزمون عمومی مورد سوال قرار خواهد گرفت. آزمون اختصاصی خاص رشته علوم

انسانی، سه آرایه (ترصیع و موازنه و لف و نشر) را نیز مورد سوال قرار خواهد داد.

آرایه ها حدود هشت تیپ بندی دارند.

- شمارشی: تعداد تک آرایه صورت سوال در کدام بیت بیشتر یا کمتر است؟ (تشبیه یا مجاز یا ایهام یا استعاره...)
- دارا: کدام بیت دارای آرایه یا آرایه های صورت سوال است؟ (تشبیه یا مجاز یا ایهام و ...)
- ندارد: کدام گزینه فاقد فلان آرایه است؟ یا همه گزینه ها آرایه های فلان و بهمان را دارند به جز!
- دارا و ندارد: کدام گزینه دارای یک یا چند آرایه و فاقد یک یا چند آرایه است؟
- چیا (موجودی سابق): آرایه های موجود در بیت صورت سوال کدامند؟
- کمانکی: (جلو هر بیت، دو آرایه)
- ترتیبی: (آرایه های صورت سوال به ترتیب در کدام ابیاتند؟)
- تکواژه: در بیت زیر کدام واژه دارای آرایه فلان است؟

در ادامه سوالات کنکور را با هم تیپ بندی و حل می کنیم.

هر تیپ برای رسیدن به جواب در کم ترین زمان، با کمک یک تکنیک حل خواهد شد.

جزوه بدیع و بیان (آرایه هاک ادبی) دکتر بدیع

مجاز:

تعریف کتاب درسی: هر واژه یک معنای اصلی و یک یا چند معنای غیر اصلی دارد؛ به معنای اصلی واژه، معنای حقیقی و به معنای غیر اصلی آن، معنای مجازی می‌گویند. کلمه‌ای که در معنای غیر حقیقی به کار رفته باشد، «مجاز» نامیده می‌شود. مثال: پشت دیوار آن‌چه گویی هوش دار / تا نباشد در پس دیوار، گوش! گوش مجاز از انسان سخن چین است.

در مجاز یکی از رابطه‌های زیر وجود دارد:

۱. رابطه‌ی جایگاهی: ساقیا برخیز و در ده جام را
۲. کل به جای جزء: پیامد که جوید ز ایران نبرد
۳. جزء به جای کل: من بعد برآنیم که گرد در خمار / گردیم و نگردیم ازین مذهب و عادت
۴. رابطه‌ی وسیله‌ای: من به یک چشم به دیدار تو چون سیر شوم؟
۵. رابطه‌ی هم جنسی: تهمتن گز اندر کمان راند زود (گز به جای تیری از جنس چوب گز)

اگر یک عبارت در معنای غیر حقیقی خود، به شرط علاقه و قرینه به کار برود، مجاز نامیده می‌شود. مجاز در مقابل حقیقت قرار دارد. اکثر مواقع در مجاز، کل به جای جزء و جزء به جای کل می‌آید. مثلاً مکان به جای مردم یا ظرف به جای محتوای ظرف می‌نشیند.

فلانی سر جنگ دارد. (سر مجاز از قصد است)

خانه‌اش را دزد برد. (وسایل داخل خانه اش را دزد برد)

مجاز حدود بیش از ده شکل و علاقه دارد اما برای کنکور شناختن چهار شکل آن کافی است:

مجاز با علاقه جزء و کل (تضمن): جهان و دنیا و ایران و دشت و شهر به جای مردم و افراد حاضر در آن، بیت به جای شعر و ...

مجاز با علاقه جایگاهی: سر به جای فکر و تصمیم، سینه به جای دل و عواطف

جزوه بدیع و بیان (آرایه هاک ادبی) دکتر بدیع

۱. سر: قصد و آرزو و فکر و اندیشه / موی سر / کل وجود

سر آن ندارد امشب که برآید آفتابی

سر مردنم هست در پای تو

در سر هر که ببینی هوسی هست و هوایی

توجه: واژه ی «سر» هر زمان با فعل (است / هست / نیست / بود / دارد) بیاید مجاز از قصد و آرزو است.

سوال: کدام « سر » مجاز دارد؟

سرم به دینی و عقبی فرو نمی آید / تبارک الله از این فتنه ها که در سر ماست

چرا سر اول مجاز ندارد؟ پاسخ:

۲. چشم: کل وجود / نگاه (دیدگاه) / مژه یا مردمک یا پلک و دیگر اجزای چشم

نیکی پیر مغان بین که چو ما بدمستان / هر چه کردیم به چشم کرمش زیبا بود

۳. ابر: آسمان

همی گرد رزم اندر آمد به ابر

بر بال عقاب آمد آن تیر جگر دوز / وز ابر مر او را به سوی خاک فرو کاست

۴. دل و سینه: درون (کل وجود) / تمایلات، احساس و جرئت

دلم صدبار می گوید دو چشم از فتنه بر هم نه / دگر ره دیده می افتد بر آن بالای فتانم

خیانت، بازی با دل طرف مقابل است!

۵. جگر یا زهره: جرأت

جگر شیر نداری، سفر عشق مرو

جزوه بدیع و بیان (آرایه هاک ادبی) دکتر بدیع

شبهه دانستن دو یا چند اسم به هم به خاطر وجود صفتی مشابه در هر دو.

هرگاه دو اسم بر پایه شباهت در امری به یکدیگر شبهه دانسته شوند، تشبیه خواهیم داشت.

اسمی را که طرف اول است و به چیز دیگر تشبیه می‌کنیم، مشبه می‌نامیم.

طرف دوم را که اسم اول به آن در صفتی شبهه دانسته شده است را مشبه به می‌نامیم.

صفتی که در دو طرف تشبیه همسان است و باعث ایجاد همانندی شده را وجه شبه می‌نامیم.

واژگانی که دلالت بر این شباهت دارند ادات تشبیه هستند و معمولاً پیش از مشبه به قرار می‌گیرند. واژگانی

نظیر: مثل، مانند و ...

پس: تشبیه چهار رکن دارد

(۱) **مشبه:** کسی یا چیزی که به چیز دیگر شبهه دانسته می‌شود. (**زلفش** مانند افعی سرکش است)

(۲) **مشبه به:** کسی یا چیزی که مشبه، به آن شبهه است. (**زلفش** مانند افعی سرکش است)

(۳) **ادات تشبیه:** واژه‌های مثل، مانند، چون، چنان، همانند، همچون، شبیه، به سان، به کردار، به مانند و ... که

شانگر شباهت بین دو طرف تشبیهند. (**زلفش** مانند افعی سرکش است)

(۴) **وجه شبه:** ویژگی مشابه در دو طرف تشبیه. (**زلفش** مانند افعی **سرکش** است)

تست: مشبه در کدام گزینه ذکر نشده است؟

۱ قهوه خانه گرم و روشن بود همچون شرم

۲ چوب دستی منتشا مانند در دستش

۳ گرد بر گردش به کردار صدف بر گرد مروارید/ پای تا سر گوش

۴ چاه چونان ژرفی و پهناش، بی شرمیش ناباور/ و غم انگیز و شکفت آور

